

Prof. dr hab. n. med. Ryszard Szkilnik

Tarnowskie Góry, 21.03.2018 r.

Katedra Fizjoterapii

Wydział Nauk Stosowanych

Wyższa Szkoła Biznesu

w Dąbrowie Górniczej

O C E N A

Rozprawy doktorskiej **mgr Joanny Domagalskiej** pt.
„Osobowość typu D, poziom odczuwania stresu i sposoby
radzenia sobie ze stresem oraz zachowania depresyjne u
nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych”.

Nauczyciele stanowią ogromny kapitał Państwa. Ich potencjał i profesjonalizm przekładają się na sukcesy edukacyjne i rozwój uczniów. Wymaga to umiejętności połączenia wiedzy z zakresu przedmiotu nauczania oraz odpowiedniego podejścia wychowawczego i pedagogicznego. Do najważniejszych obowiązków nauczycieli należy przekazywanie uczniom wiedzy i umiejętności na odpowiednim poziomie a także wypełnianie wymaganej dokumentacji związanej z wykonywanym zawodem. Rola zawodowa nauczyciela wiąże się ze specyficznymi dla tego zawodu obciążeniami, takimi jak: niepewność, brak wewnętrznej spójności, psychologiczna trudność i niezgodność z innymi pełnionymi rolami, także w środowisku szkolnym.

Predyspozycje psychologiczne tej grupy zawodowej, w tym osobowość typu D (osobowość stresowa) odczuwany stres i stosowanie unikowych strategii radzenia sobie ze stresem mogą powodować epizody depresyjne oraz zaburzenia snu, które mają bezpośredni wpływ nie tylko na zdrowie w aspekcie wystąpienia choroby, lecz również na samopoczucie i możliwość efektywnego i prawidłowego wykonywania zawodu nauczyciela.

Pojęcie osobowości typu D, inaczej osobowości stresowej zostało zdefiniowane przez psychologa klinicznego Johana Denoletta w 1995 r. Obciążenia psychospołeczne jak i fizyczne mają niebagatelny wpływ na stan zdrowia i zachowanie nauczycieli. Praca w zamkniętych, niewietrzonych klasach o suchym powietrzu mogą być przyczyną schorzeń aparatu głosowego. Istotnym czynnikiem w pracy nauczyciela jest stały hałas. Te i wiele

innych czynników mają ogromny wpływ na stan zdrowia nauczycieli. Mogą powodować stres i prowadzić do „wypalenia zawodowego”, który uniemożliwiać może sprawne wykonywanie pracy.

Aby zapobiec powyższemu zjawisku potrzebna jest ekspertyza dotycząca psychologicznego funkcjonowania i adaptacji zawodowej nauczycieli. Dlatego podjęte przez mgr Joannę Domagalską badania w tym zakresie są jak najbardziej celowe i uzasadnione.

Dlatego celem badania była identyfikacja najistotniejszych czynników stresogennych oraz wyjaśnienie zależności pomiędzy osobowością typu D, subiektywnym odczuciem stresu, sposobami radzenia sobie ze stresem oraz występowaniem zachowań depresyjnych u nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych.

Cel główny zrealizowano za pośrednictwem celów pobocznych:

1. Oszacowanie odsetka nauczycieli o osobowości typu D (osobowość stresowa).
2. Zidentyfikowanie czynników wywołujących stres w pracy.
3. Określenie odczuwanego poziomu stresu związanego z pracą.
4. Zidentyfikowanie strategii radzenia sobie ze stresem wykorzystywanych przez nauczycieli.
5. Ocena częstości występowania bezsenności i depresji wśród nauczycieli.
6. Analiza zależności pomiędzy osobowością typu D a innymi badanymi zmiennymi.

Dla uzyskania odpowiedzi na postawione sobie pytania Doktorantka przeprowadziła ankietyzację wśród ok. 600 nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych z miast: Siemianowice Śląskie, Katowice, Chorzów, Bytom, Zabrze i Ruda Śląska, których Dyrektorzy wyrazili zgodę na rozdysponowanie ankiet, w okresie od kwietnia do czerwca 2016 roku. Ostatecznie uzyskała 412 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy. Wszystkie pytania miały charakter zamknięty.

Badanie polegało na wypełnieniu: ankiety autorskiej, Skali do Pomiaru Osobowości Typu D (DS14), Skali Odczuwanego Stresu (PSS-10), Inwentarza do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem (MiniCOPE), Ateńskiej Skali Bezsenności (AIS), Skali Depresji Becka.

Kwestionariusze: Ateńska Skala Bezsenności (AIS), Skala Depresji Becka oraz Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem (MiniCOPE) pobrano bezpłatnie z Internetu, natomiast arkusze Skali do Pomiaru Osobowości Typu D (DS14) oraz Skali odczuwanego Stresu (PSS-10) zakupiono ze środków własnych ze strony internetowej Pracowni Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego (<http://www.practest.com.pl/>) po pozytywnej weryfikacji posiadanych kwalifikacji do przeprowadzania i interpretowania uzyskanych wyników, w związku z czym w trakcie ich analizy nie była

wymagana konsultacja z psychologiem, Interpretacji wyników dokonano zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się do każdego z testów.

Ankieta autorska zawierała pytania w zakresie wskazania: płci, wieku, stażu pracy, stopnia awansu zawodowego, wymiaru zatrudnienia oraz czynników stresogennych, do których zaliczono: wypełnianie dokumentacji, terminowość wykonywania zadań, organizację pracy, kontakt z bezpośrednim przełożonym, kontakt z rodzicami uczniów, kontakt z uczniami, okresową ocenę pracy, pracę w kilku szkołach, zarobki, samodzielne podejmowanie decyzji, poczucie psychicznego obciążenia pracą, odpowiedzialność za uczniów, prowadzenie zajęć dydaktycznych, obowiązek samokształcenia, obowiązek doskonalenia zawodowego oraz nabywanie nowych uprawnień do nauczania nowych przedmiotów.

Doktorantka wykazała, że:

- osobowość typu D występowała u znacznie większego odsetka nauczycieli (30,1%) w porównaniu do badań normalizacyjnych przeprowadzonych w polskiej populacji (20%).
- najczęściej wysokim nasileniem stresu charakteryzowali się nauczyciele z osobowością D, a głównym czynnikiem wywołującym stres była odpowiedzialność za uczniów, poczucie psychicznego obciążenia oraz zarobki,
- nauczyciele z osobowością stresową znamienne częściej stosowali nieefektywne techniki radzenia sobie ze stresem (strategie unikowe) oraz częściej cierpieli z powodu bezsenności oraz depresji.

Tym samym Doktorantka odpowiedziała na postawione sobie pytanie, będące celem niniejszej rozprawy.

Przedstawiona mi do oceny praca doktorska mgr Joanny Domagalskiej w postaci opracowanego zwartego wydruku komputerowego obejmuje 89 stron tekstu, 33 rycin, 16 tabel oraz wykaz 151 pozycji piśmiennictwa cytowane wraz z tytułami poszczególnych prac. Praca zakończona jest streszczeniem w języku polskim i angielskim. Układ pracy jest typowy.

Na pozytywną ocenę zasługuje teoretyczna część pracy, tj. wstęp i dyskusja. Merytoryczna zawartość danych naukowych we „Wstępie” pracy przekonują Recenzenta o dobrym przygotowaniu Doktorantki do jej realizacji.

W „Dyskusji” Autorka omówiła uzyskane wyniki z ankiet, skonfrontowała je z rezultatami innych autorów i sformułowała wnioski. Zarówno wstęp jak i dyskusja zawierające duży i niełatwy do prezentacji materiał, zostały napisane jasno, z dużą znajomością przedmiotu. Doktorantka dała w ten sposób dowód swojej dużej wiedzy,

dobrego zrozumienia niełatwej problematyki będącej przedmiotem przeprowadzonych badań oraz dobrej znajomości piśmiennictwa w tej dziedzinie nauk.

Zastosowane metody badań – skale DS.-14, PSS-10, MiniCOPE, AIS oraz skali depresji Becka zostały dobrane i opisane wyczerpująco. Wyniki badań zostały zaprezentowane w sposób precyzyjny i prawidłowo zinterpretowane.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych oraz szczegółowej i trafnej analizy uzyskanych wyników, Doktorantka dochodzi do uzasadnionych 5 wniosków, które stanowią odpowiedź na postawione pytania będące celem pracy. Uważam, że wniosek 5 będzie bodźcem do dalszej pracy nad pogłębieniem i rozwinięciem tego bardzo istotnego problemu.

Obszerne piśmiennictwo (151 pozycji) starannie dobrane tematycznie, w całości zastosowane i właściwie wykorzystane w tekście pracy.

W trakcie studiowania niniejszej pracy nasunęło mi się kilka uwag, które uwzględnione pomogą w ostatecznym przygotowaniu pracy do publikacji.

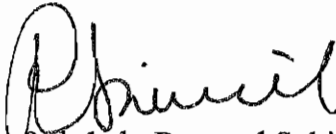
1. Od strony redakcyjnej, poza drobnymi błędami stylistycznymi i maszynowymi prace nie budzi zastrzeżeń.
2. Spis publikacji wymaga kontroli k korekty.

Uwagi te w niczym nie umniejszają wartości pracy.

Stwierdzam, biorąc pod uwagę aktualność badanego problemu, zakres wykonanej pracy, a także elementy nowości zawarte w tej pracy, iż rozprawa doktorska pt. „Osobowość typu D, poziom odczuwania stresu i sposoby radzenia sobie ze stresem oraz zachowania depresyjne u nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych” spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim i dlatego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Zdrowia Publicznego w Bytomiu śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

WNIOSEK

o dopuszczenie mgr Joanny Domagalskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. Ryszard Szkilnik